

CIVILPROCESUĀLĀS AIZSARDZĪBAS PRET VARDARBĪBU TIESĪBU NORMU PIEMĒROŠANAS PROBLEMĀTIKA UN AKTUĀLIE GROZĪJUMI NORMATĪVAJĀ REGULĒJUMĀ

CHALLENGES AND RECENT REGULATORY AMENDMENTS CONCERNING APPLICATION OF LEGAL PROVISIONS FOR CIVIL PROCEDURAL PROTECTION AGAINST VIOLENCE

Inese Lībiņa-Egnere, Dr. iur.

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Civiltiesisko zinātņu katedras docente

Summary

The article examines introduction of a civil procedural mechanism – temporary protection against violence – in the legislation of Latvia in 2014, and the basic rules for its application. Additionally, the article examines other significant amendments made during the introduction of the complex regulation on temporary protection against violence. Continuous legislative improvements are important, given that an efficient and fair regulatory and legislative framework is a key factor in combatting violence. Over the past year, multiple issues concerning the application of the regulation on temporary protection against violence have emerged; as a result, several improvements have been made to the legal framework of this mechanism.

Atslēgvārdi: vardarbība, pagaidu aizsardzība pret vardarbību, sociālā rehabilitācija.

Keywords: violence, temporary protection against violence, social rehabilitation.

Ievads

Latvijā vardarbība, īpaši vardarbība ģimenē, arvien ir nopietna problēma, kuras apkarošanai ir nepieciešamas ne vien izmaiņas sabiedrības attieksmē, bet arī efektīvs tiesiskais regulējums cietušo tiesību aizsardzībai. Latvijas Valsts prezidents Egils Levits ir sacījis, “ka vardarbība ir kauna traips sabiedrībai un ir nepieciešams plašs pasākumu kopums, lai to izskaustu”¹.

¹ “Dod pieci!” aicinās valsts līmeni sakārtot atbalstu cīņai ar vardarbību ģimenē. Pieejams: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/dod-pieci-aicinas-valsts-limeni-sakartot-atbalstu-cinai-ar-var darbibu-gimene.a386619/> [aplūkots 09.03.2021.].

Latvijas Republikas Saeima 2014. gada 13. februārī pieņēma grozījumus² Civilprocesa likumā³, ar kuriem tika ieviests jauns institūts – pagaidu aizsardzība pret vardarbību. Šie grozījumi bija nepieciešami, lai pielāgotu Latvijas tiesisko regulējumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. 606/2013 par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās⁴. Likumdevēja mērķis bija arī nacionālajā līmenī nodrošināt tādu mehānismu, kas efektīvi ļautu piemērot un īstenot nepieciešamos aizsardzības pasākumus pret vardarbību civillietās.⁵ Tādējādi jau kopš grozījumu Civilprocesa likumā un citos likumos spēkā stāšanās 2014. gada 31. martā regulējums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību paredz vienotu mehānismu, lai personu, pret kuru ir vēsta vardarbība, būtu iespējams aizsargāt ar civiltiesiskiem līdzekļiem.

Saskaņā ar Tieslietu ministrijas Tiesu darba datu portālā⁶ pieejamo informāciju kopumā 2020. gadā pirmās instances tiesās iesniegti nedaudz vairāk nekā 1100 pieteikumi par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, no tiem 875 apmierināti daļēji vai pilnībā. Tas pierāda, ka vardarbība ģimenē joprojām ir aktuāla problēma, tāpēc īpaši nozīmīga ir normatīvā regulējuma pastāvīga uzlabošana, lai to padarītu arvien efektīvāku un taisnīgāku. Pēdējā gada laikā ir veikti nozīmīgi uzlabojumi pagaidu aizsardzības pret vardarbību tiesiskajā kārtībā.

1. Pagaidu aizsardzības pret vardarbību regulējums

Starptautiski pazīstams, taču Latvijā pirms tam nebijis regulējums – pagaidu aizsardzība pret vardarbību – tika ieviests Civilprocesa likumā pirms 7 gadiem, izveidojot jaunu 30. nodaļu⁵. Toreiz tika veikti būtiski grozījumi arī citos likumos⁷, tādējādi veidojot saskaņotu mehānismu, kā vērsties pret vardarbību ģimenē vai starp personām, kuras ir vai ir bijušas tuvās savstarpējās attiecībās. Ieviešot jauno risinājumu, normatīvo aktu izmaiņas stājās spēkā 2014. gada 31. martā. Grozījumi Civilprocesa likumā, ieviešot pagaidu aizsardzības pret vardarbību institūtu, tiek uzskatīti par nozīmīgākajām izmaiņām grozījumu pakotnē. Taču, lai pilnīgāk izprastu, kā kopumā šis regulējums darbojas, turpmāk tiks aplūkotas ne tikai Civilprocesa likuma izmaiņas, bet arī citas būtiskas izmaiņas, kas stājās spēkā līdz ar pagaidu aizsardzības pret vardarbību ieviešanu.

Ar grozījumiem Civilprocesa likumā tika ieviests jauns civiltiesisks aizsardzības līdzeklis – pagaidu aizsardzība pret vardarbību, kuru tiesa vai tiesnesis, pieņemot lēmumu, var piemērot vardarbīgajai personai, ar kuru cietušais ir vai ir bijis tuvās attiecībās, ja pret cietušo ir vēsta jebkāda fiziska, seksuāla, psiholoģiska vai ekonomiska vardarbība vai vardarbīga kontrole.⁸ Lai aizsargātu cietušo no

² Grozījumi Civilprocesa likumā: LV likums. Pieņemts: 13.02.2014. [09.03.2021. red.].

³ Civilprocesa likums: LV likums. Pieņemts: 14.10.1998. [09.03.2021. red.].

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 606/2013 par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās. Pieņemta 12.06.2013. [09.03.2021. red.].

⁵ Likumprojekta "Grozījumi Civilprocesa likumā" anotācija. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/7B8AEA1CC9C8588EC2257B35002E8BCE?OpenDocument> [aplūkots 09.03.2021.].

⁶ Tiesu darba datu portāls. Pieejams: <https://dati.ta.gov.lv/MicroStrategy/asp/Main.aspx> [aplūkots 09.03.2021.].

⁷ Piemēram, grozījumi likumā "Par policiju" (pieņemti 06.03.2014.), grozījumi Krimināllikumā (pieņemti 20.03.2014.) u. c.

⁸ Civilprocesa likuma 250.⁴⁴ pants, 250.⁴⁵ panta pirmā un otrā daļa.

turpmāka vardarbības apdraudējuma, tiesnesis vai tiesa lēmumā var noteikt vienu vai vairākus ierobežojumus vardarbīgai personai.⁹

Pastāvot vardarbībai vai tās draudiem, personai ir dota iespēja tiesas ceļā samērā ātri panākt tās personisko tiesību aizsardzību – pieteikumu tiesa vai tiesnesis izlemj ne vēlāk kā nākamajā darb dienā pēc pieteikuma saņemšanas, izņēmuma gadījumos – 20 dienu laikā.¹⁰ Turklāt personas vērsanos tiesā atvieglo arī veidlapas¹¹, kuras izmantojamas pieteikuma aizpildīšanai.

Personas vērsanos tiesā atvieglo arī izņēmums no sacīkstes principa izrietošās vispārējās civilprocesuālās prasības prasītājam pamatot savu prasījumu tiesai ar atbilstošiem pierādījumiem. Proti, lietās par pagaidu aizsardzību pret vardarbību lietas dalībnieks ar apliecinājumu apstiprina pieteikumā norādītos lietā nozīmīgos apstākļus vai tiesas sēdē sniegtos paskaidrojumus.¹² Tātad, ja citu pierādījumu nav vai tie nav pietiekami, tiesa vai tiesnesis var apmierināt pieteikumu, ņemot vērā ziņas, kuru patiesumu ir apliecinājis cietušais. Šāds regulējums lielā mērā balstās uz pieteicēja godaprātu, taču, ņemot vērā, ka vardarbībā cietušajam objektīvi bieži vien kādu apstākļu dēļ var nebūt iespējas savu pieteikumu pamatot ar pierādījumiem, šāds regulējums tomēr ir ļoti nepieciešams. Turklāt tas, protams, nenozīmē, ka pieteicējs var sniegt nepatiesas ziņas, jo atbildību par apzināti nepatiesu paskaidrojumu vai pieteikuma sniegšanu tiesai paredz Krimināllikuma¹³ 300. pants, kas ir ļoti nopietns preventīvais līdzeklis.

Būtiski, ka persona var iesniegt šādu pieteikumu ne tikai tad, ja prasība (piemēram, par laulības šķiršanu) jau ir celta. Izskatīt jautājumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pieļaujams jebkurā procesa stadijā, kā arī pirms prasības celšanas tiesā.¹⁴ Turklāt ļoti svarīgi ir atzīmēt, ka tiesa vai tiesnesis lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību var pieņemt gan pēc pašas cietušās personas motivēta pieteikuma, gan arī pēc pieteikuma, kas iesniegts ar policijas starpniecību.¹⁵ Saistībā ar šo iespēju ir jāmin, ka ar 2014. gada grozījumiem likumā “Par policiju” policijai tika piešķirtas tiesības rīkoties personas tiesību aizsardzībai steidzamās apdraudējuma situācijās un pieņemt lēmumu par vardarbīgās personas nošķiršanu no cietušā.¹⁶ Taču, tā kā lēmums par nošķiršanu ir īslaicīgs risinājums ar salīdzinoši īsu darbības termiņu (līdz 8 dienām), cietusī persona ar policijas starpniecību uzreiz var iesniegt pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību.¹⁷

2020. gada 1. augustā stājās spēkā samērā būtiskas izmaiņas¹⁸, kas paredz, ka policistiem ir pienākums ikvienā izsaukumā, kura laikā tiek konstatēts vardarbības draudu risks, sagatavot ziņojumu par notikumu, ar to informējot pašvaldības sociālo dienestu, lai nodrošinātu efektīvu iesaistīto institūciju sadarbību

⁹ Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ pants un turpmākie panti.

¹⁰ Civilprocesa likuma 250.⁵⁸ panta pirmā un otrā daļa.

¹¹ Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību (sk. 1. un 3. pielikumu): Ministru kabineta noteikumi Nr. 161. Pieņemti: 25.03.2014. [09.03.2021. red.].

¹² Civilprocesa 250.⁵⁷ panta pirmā un otrā daļa.

¹³ Krimināllikums: LV likums. Pieņemts: 17.06.1998. [09.03.2021. red.].

¹⁴ Civilprocesa likuma 250.⁴⁵ panta trešā daļa, 250.⁵⁵ panta pirmā daļa.

¹⁵ Civilprocesa likuma 250.⁴⁵ panta pirmā daļa un 250.⁵⁶ panta pirmā daļa.

¹⁶ Likuma “Par policiju” 12. panta pirmās daļas 10.¹ punkts, 12.¹ pants.

¹⁷ Civilprocesa 250.⁵⁶ panta pirmā daļa, likuma “Par policiju” 12.¹ panta sestā daļa.

¹⁸ Grozījumi Ministru kabineta noteikumos Nr. 161 “Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību”: Ministru kabineta noteikumi Nr. 462. Pieņemti: 28.07.2020. [09.03.2021. red.].

vardarbības ģimenē novēršanai.¹⁹ Pirms šīm izmaiņām ziņojuma sastādīšana un nodošana tālāk citām institūcijām nebija obligāta prakse visā valsts teritorijā.²⁰

Policijas loma kompleksajā personas tiesību aizsardzības regulējumā vardarbības situācijās ir būtiska arī tiesas lēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izpildes kontrolē, kuru veic Valsts policija. Par ļaunprātīgu tiesas lēmuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu ir paredzēta kriminālatbildība Krimināllikuma 168.¹ pantā, līdz ar to, ja tiesas lēmums tiek pārkāpts, policija ir tiesīga attiecīgi rīkoties un uzsākt kriminālprocesu. Kamēr vien lēmums ir spēkā un pagaidu aizsardzība pret vardarbību nav atcelta, cietušās personas tiesības joprojām tiek efektīvi aizsargātas, jo turpina darboties tiesas noteiktie aizsardzības līdzekļi un par to ļaunprātīgu pārkāpšanu ir paredzēta kriminālatbildība.²¹

2. Pieteikuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību iesniegšanas vieta (piekritība)

2020. gada septembrī Latvijas medijos tika publicēts Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra Re:Baltica raksts, kurā tika aktualizēta problemātika par vardarbību ģimenē Latvijā. Šajā rakstā tika analizēts gadījums, kad sieviete, glābjoties no varmākas kopā ar nepilngadīgu bērnu, bija radusi patvērumu ārpus vardarbības nodarījuma vietas un savas dzīvesvietas citā pilsētā – Rīgā. Lai mazinātu iespēju tikt atpazītai, persona pat mainīja savu ārējo izskatu. Ņemot vērā, ka faktiski persona atradās Rīgā, pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību viņa vēlējās iesniegt tiesā Rīgā. Taču tiesa pieteikumu noraidīja. Pēc minētajiem notikumiem personas vīrs atriebības nolūkā nogalināja abu meitu.²²

Šī situācija izgaismoja pieteikuma par pagaidu aizsardzību pret vardarbību iesniegšanas vietas problemātiku. Tobrīd spēkā esošais regulējums²³ noteica, ka pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pirms prasības celšanas iesniedz tiesai pēc aizskāruma nodarīšanas vietas. Tiesību norma vēsturiski tika pieņemta ar mērķi, lai pieteikums tiktu iesniegts tiesā, kura ir pieteicējam ērtāk pieejama, prezumējot, ka vardarbība ģimenes konfliktos tiek īstenota tur, kur pieteicējs arī faktiski uzturas un dzīvo.²⁴ Taču, kā to apliecināja praksē izveidojušies situācija, šāds regulējums ne visās situācijās atviegloja personas pieeju tiesas aizsardzībai un neatbilda mērķim, kādu likumdevējs bija izvirzījis, to pieņemot.

Reaģējot uz iepriekš izklāstīto situāciju, 2020. gada 8. septembrī tika iesniegti priekšlikumi likumprojektā “Grozījumi Civilprocesa likumā” (Nr. 554/Lp13), kurš tika izskatīts Saeimas Juridiskajā komisijā pirms trešā lasījuma. Priekšlikumi

¹⁹ Ministru kabineta 25.03.2014. noteikumu Nr. 161 “Kārtība, kādā novērš vardarbības draudus un nodrošina pagaidu aizsardzību pret vardarbību” 9.¹ punkts.

²⁰ Ministru kabineta 28.07.2020. noteikumu Nr. 462 anotācija. Pieejams: http://tap.mk.gov.lv/doc/2020_07/IEMAnot_150620_161.1205.docx [aplūkots 09.03.2021.].

²¹ Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 23.03.2016. lēmums lietā Nr. SKK-122/2016. Pieejams: at.gov.lv [aplūkots 09.03.2021.].

²² “Es tev atņēmsu dārgāko.” Lai atriebtos sievai, varmāka nožņaudz meitu. Pieejams: <https://rebal-tica.lv/2020/09/es-tev-atnemsu-dargako-lai-atriebtos-sievai-varmaka-noznauzd-meitu/> [aplūkots 09.03.2021.].

²³ Civilprocesa likuma 250.⁵⁵ panta trešā daļa, 250.⁵⁶ panta trešā daļa [01.07.2019. red.].

²⁴ Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (Nr. 554/Lp13). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/773C60217FBFDBE1C22585DD0047B3CE?OpenDocument> [aplūkots 09.03.2021.].

paredzēja, ka pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pirms prasības celšanas var iesniegt tiesai ne tikai pēc aizskāruma nodarīšanas vietas, bet arī pēc pieteicēja atrašanās vietas, tādējādi sniedzot personai iespēju lūgumu nodrošināt aizsardzību iesniegt jebkurā tiesā Latvijā, lai kur arī vardarbības upuris tobrīd būtu spiests atrasties.²⁵

Priekšlikumus vienbalsīgi atbalstīja gan Juridiskās komisijas deputāti, gan Tieslietu ministrija. Saeimas Juridiskais birojs norādīja, ka, lai gan priekšlikumi iesniegti pirms trešā lasījuma (parlamentārajā praksē nostiprinājies princips, ka iesniegt saturiski jaunus priekšlikumus pirms likumprojekta trešā, galīgā lasījuma nav vēlams), šajā gadījumā nav saskatāmi šķēršļi to atbalstīšanai, nosakot attiecīgo piekritību personas dzīvības un veselības aizsardzības interesēs.²⁶

Grozījumi Civilprocesa likumā stājās spēkā 2021. gada 1. janvārī, cita starpā paredzot, ka turpmāk pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pirms prasības celšanas varēs iesniegt gan pēc aizskāruma nodarīšanas vietas, gan pēc pieteicēja atrašanās vietas.²⁷ Tādējādi šobrīd Civilprocesa likums attiecībā uz pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pirms prasības celšanas būtībā paredz piekritību pēc prasītāja izvēles, jo prasītājs var izvēlēties, kurā tiesā iesniegt prasību.

3. Sociālās rehabilitācijas kurss vardarbīgas uzvedības mazināšanai kā jauns pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzeklis

Pagaidu aizsardzības pret vardarbību institūta būtiska sastāvdaļa ir Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ panta pirmajā daļā nostiprinātais konkrētu līdzekļu uzskaitījums, ar kuru tiesa var noteikt iespējami efektīvāko personas tiesību aizsardzību. Turklāt līdzekļu saraksts nav izsmeļošs un tiesa var noteikt arī citus aizliegumus un pienākumus, kas šajā panta daļā nav minēti.²⁸

Ņemot vērā valsts pienākumu veikt preventīvus pasākumus vardarbības mazināšanai, tieslietu ministrs 2020. gadā Saeimā izskatāmajam likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (Nr. 599/Lp13) pirms otrā lasījuma iesniedza priekšlikumu paplašināt Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ pantā noteikto pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu klāstu, ieviešot iespēju tiesai uzlikt par pienākumu atbildētājam iziet sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai, lai novērstu vai mazinātu turpmākus vardarbības riskus.²⁹ Savukārt 2021. gada 25. martā Saeima atbalstīja iepriekš minēto likumprojektu trešajā lasījumā un lēma, ka tiesiskais regulējums attiecībā uz pagaidu aizsardzības pret vardarbību

²⁵ Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (Nr. 554/Lp13). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/773C60217FBFDBE1C22585DD0047B3CE?OpenDocument> [aplūkots 09.03.2021.].

²⁶ Saeimas Juridiskās komisijas 16.09.2020. sēdes protokols. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/3d153ed2c23e0ae7c22585df00238862/\\$FILE/PR_2020_09_16_10_00_JK.002.pdf](http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/3d153ed2c23e0ae7c22585df00238862/$FILE/PR_2020_09_16_10_00_JK.002.pdf) [aplūkots 09.03.2021.].

²⁷ Grozījumi Civilprocesa likumā: LV likums. Pieņemts: 01.10.2020. [09.03.2021. red.].

²⁸ Civilprocesa likuma 250.⁴⁷ panta pirmās daļas 8. punkts.

²⁹ Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (reģ. Nr. 599/Lp13) pirms otrā lasījuma. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/7E5AC1558B6733C2C2258582003CD1D6?OpenDocument> [aplūkots 09.03.2021.].

līdzekļi – pienākumu apgūt sociālās rehabilitācijas kursu – stāsies spēkā 2021. gada 1. jūlijā.³⁰

Atbilstoši Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumiem Nr. 790 “Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām”³¹ vardarbību veikušās personas kopš 2015. gada 1. janvāra var saņemt no valsts budžeta līdzekļiem finansētus sociālās rehabilitācijas pasākumus. Iepriekš minētie Ministru kabineta noteikumi līdz šim balstījušies uz brīvprātības principu – persona var brīvprātīgi pieteikties un, ja viņa atbilst noteikumos izvirzītajiem kritērijiem, saņemt valsts apmaksātu vardarbīgas uzvedības mazināšanas pakalpojumu.³² Taču, kā pareizi norādījusi biedrības “Centrs Marta” vadītāja Iluta Lāce, varmākas brīvprātīgi reti kad dodas uz šādām nodarbībām un viņi ir jāmudina to darīt.³³ Tādējādi jānorāda, ka tiesas iespējas uzlikt par pienākumu iziet sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai iekļaušana piemērojamo pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļu klāstā turpmāk būs būtisks solis, lai preventīvi iedarbotos uz personu un mazinātu noziedzīgas uzvedības iespēju.³⁴

Būtiski atzīmēt, ka līdz ar grozījumu apstiprināšanu galīgajā lasījumā tika atbalstīti vēl vairāki nozīmīgi priekšlikumi. Piemēram, par sociālā rehabilitācijas kursa finansēšanas kārtību, proti, vardarbīgajai personai būs pienākums ar līdzmaksājumu daļēji segt kursa izmaksas. Ja persona sāks apgūt kursu sešu mēnešu laikā pēc tiesas lēmuma saņemšanas, tad tai būs jāsedz kursa izmaksas desmit procentu apmērā, taču, ja kursa apgūšana tiks uzsākta vēlāk, izmaksas būs jāsedz pilnā apmērā. Saprotams, ka atbildētāja finanšu trūkumam nevajadzētu būt par šķērslī apgūt sociālās rehabilitācijas kursu, taču reizē ir nepieciešams arī motivēt personu apgūt kursu pēc iespējas ātrāk. Tāpat tiesai turpmāk būs rīcības brīvība lemt par šādu pagaidu aizsardzības līdzekli arī pēc savas iniciatīvas, pat ja prasītājs to nav lūdzis piemērot. Turklāt jāatzīmē, ka likumā paredzēta arī atbildība par kursa laicīgu neapgūšanu, kas reizē ir efektīvs instruments atbildētāja motivēšanai kursu apgūt pēc iespējas ātrāk. Proti, ja gada laikā sociālās rehabilitācijas kurss vardarbīgas uzvedības mazināšanai netiks apgūts, atbildētājs būs atbildīgs saskaņā ar Krimināllikumu.³⁵

Jaunais pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzeklis nenoliedzami būs efektīvs instruments, lai preventīvi iedarbotos uz vardarbīgo personu, samazinot atkārtotas vardarbības gadījumus.

³⁰ Sk. likumprojekta “Grozījumi Civilprocesa likumā” (reģ. Nr. 599/Lp13) tabulu. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/webAll?SearchView&Query={NumberTxt}=599/Lp13&SearchMax=0&SearchOrder=4> [aplūkots 09.03.2021.].

³¹ Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām: Ministru kabineta noteikumi. Pieņemts: 23.12.2014. [09.03.2021. red.].

³² Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (reģ. Nr. 599/Lp13) pirms otrā lasījuma. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/7E5AC1558B6733C2C2258582003CD1D6?OpenDocument> [aplūkots 09.03.2021.].

³³ Mudina ģimenes varmākām likt iziet obligātu rehabilitāciju. Pieejams: <https://nra.lv/latvija/kriminalzinas/265335-mudina-gimenes-varmakam-likst-iziet-obligatu-rehabilitaciju.htm> [aplūkots 09.03.2021.].

³⁴ Par priekšlikumiem likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (reģ. Nr. 599/Lp13) pirms otrā lasījuma. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/7E5AC1558B6733C2C2258582003CD1D6?OpenDocument> [aplūkots 09.03.2021.].

³⁵ Sk. 30., 31. un 35. priekšlikumu. Priekšlikumu tabula likumprojektam “Grozījumi Civilprocesa likumā” (reģ. Nr. 599/Lp13) trešajam lasījumam Saeimas sēdē. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/6E2D71035B880F3AC2258695004EDD6F?OpenDocument> [aplūkots 15.03.2021.].

Kopsavilkums

1. Ar civilprocesuālā institūta – pagaidu aizsardzības pret vardarbību – ieviešanu Latvijas normatīvajā regulējumā ir sperts nozīmīgs solis, lai vardarbībā cietušo personu tiesības tiktu tūlītēji un efektīvi aizsargātas pret turpmāku vardarbības apdraudējumu.
2. Kaut arī pagaidu aizsardzība pret vardarbību ir būtisks institūts vardarbībā cietušo aizsardzībai un praksē ir pierādījis kā gana efektīvs instruments, vardarbība, it īpaši vardarbība ģimenē, joprojām ir aktuāla problēma Latvijas sabiedrībā, tādēļ arvien ir jāstrādā arī pie tiesiskā regulējuma uzlabošanas.
3. Pēdējā gada laikā, aktualizējoties vairākām pagaidu aizsardzības pret vardarbību regulējuma piemērošanas problēmām, ir panākti būtiski uzlabojumi šī institūta tiesiskajā kārtībā.
4. Stājoties spēkā grozījumiem Civilprocesa likumā, no 2021. gada 1. janvāra vardarbībā cietusī persona var iesniegt pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību ne tikai tiesā pēc aizskāruma nodarīšanas vietas, bet arī jebkurā tiesā pēc savas atrašanās vietas, kas noteiktās situācijās ir izšķiroši, lai atvieglotu personas pieeju tiesai un ātri un efektīvi aizsargātu personas tiesības.
5. Latvijas Republikas Saeima 2021. gada 25. martā pieņēma grozījumus Civilprocesa likumā, kas stāsies spēkā 2021. gada 1. jūlijā un ieviesīs jaunu pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekli – sociālās rehabilitācijas kursa apgūšanu vardarbīgas uzvedības mazināšanai. Līdz grozījumu spēkā stāšanās brīdim dalība sociālās rehabilitācijas pasākumos ir brīvprātīga iespēja vardarbīgām personām, taču pēc 2021. gada 1. jūlija tiesa kursa apgūšanu varēs noteikt kā obligātu pienākumu. Turklāt atbildētājam būs pienākums daļēji segt kursa izmaksas desmit procentu apmērā, ja atbildētājs uzsāks apgūt kursu sešu mēnešu laikā, bet pilnā apmērā, ja atbildētājs uzsāks apgūt kursu pēc sešiem mēnešiem. Tādējādi tiks ieviests jauns preventīvs līdzeklis, kā mazināt vardarbības situāciju iespējamo atkārtotošanos nākotnē.